

TRAKYA

Umumî Müfettişliği

Hususî

Edirne, 3/10/35

Sevgili kardeşim Genel Direktör,

6/9/935 Günlü kıymetli yazınıza ve benden esirgenmeyen yüksek duygularınıza candan teşekkür ederim. İzmir dolayında hemen hemen on yıl geçen canlı emeklerden sonra bütün onların tatlı ve anıtsal duygularını yaşatmak benim için hayat eseridir. Trakya gibi büyük bir ülkenin ağırlığını ve sorumlu durumunu bilmez değilim, fakat beni besleyen ve heyecanımı her gün biraz daha arttıran büyük kaynaklar baştan başa başarımlar yaratacağına inanmış bir adamım. Kaldığı Türk dünyasının değil evrensel bilginlerin bile malı olan Mimar Sinan eserleri karşısında öteden beri ve bu kez de en yakından beslediğim ve yaşattığım ilgin aşkı ve bunun gereklerini hep karşımda tutuyorum. Bölgenin bütün ilçelerinde rastladığım cami, köprü, hamam, sebil ve buna benzer işleri bağrıma bastığım gibi Edirnenin Selimiyesini, hanlarını, hamamlarını, şifa yerlerini, imaretlerini birer birer gezmekle hem sevinçli hem ezici duyguları birbirine karıştırarak bundan sonraki yönetsel tedbirleri düşünüyorum. Dün yine vakit bularak tam üç saat Sinanın Rüstem Paşa hanını, Sokullu vezirin hamamını ve Selimiyenin tavan kubbesinden düşen büyük bir siva parçasının altından bir kaç metre boyunda görünen ve kız gibi güzel Sinan devrinin işlemelerini gezdim. 1301 H. Tarihinde Kadri Paşanın valiliği devrinde yapılmış olan bu bahtsız sivanın böylece bir parçasını yerde görmek bana Ayasofyanın müzeyiklerini keşiften daha üstün oldu. Umarımki yakın günlerde vakıflar genel direktörünün, bu işlere çok önem veren kıymetli arkadaşım Bay Fahrettinin mimarları yetişir ve gelecekteki raspa işleri daha iyi bir düzen almış olur. Sokullunun yaptırdığı Sinan hamamını açtırdım, bir anda tutuşa bilecek ve ayda üç liraya kiralananmış bir ot deposunu buldum, içim cızladı, hemen beş lira vererek kiracıyı çıkartıyorum, ve belediyeye

TRAKYA

Umumî Müfettişliği

2

Hususi

kapattırıyorum. Hamamın kadınlar dairesi biraz yardımla yüz yıllarca korunabilir. Burası sekiz kişinin tapılı ve bahtsız bir yeridir. Rüstem Paşanın Sinan eseri hanlarıda henüz canlı ve depo olarak kullanışlıdır. Burası da mütevellilerden özel şahıslara ve tapılı ellere düşmüş. Fakat, masraf olmasın diye harap yerleri olduğu gibi kalmış ve gittikçe artmış. Kubbele-
rinin kurşunları olduğu gibi, kurşunları kaldırılmış olanları da vardır. Bu kubbelerin arasında üç dört metrolük aylandoz ağaçları bile bütmiş ve yükselmiştir. Sinanın bu seçkin eseri de kolayca kurtulabilir. Bu ağaçların dikkatle kesilmesini ve temizlenmesini emrettim, çünkü kalınladıkça kubbeyi çatlatacak ve duvarlarını yırtıp açacaktır. Her ecnebinin ve herkesin uğrağı olan Selimiyenin bitişiğinde arasta denilen büyük çarşı bugün tutunabilen bir eser halinde ise de baştan başa ~~harabeye~~ kenef ve işeme yeri olarak gördüm. Okadar ezildim, büzüldümki başım döner gibi oldu. Bütün bunları sahipsizlikten ziyade örgensizlikte buluyorum. Çünkü, bunları görecekle ve gözetecek bir kurum gerektirki elinden tutsun hiç olmazsa olanı daha çok bozduymasın ve büyüklerimize çabuk bildirsin, ve böylece vaktında her şeyi kurtarsın. Buraya Atatürk gelmiş hayranlığını sunmuş ve Selimiye'yi hemen hemen kurtaracak tedbirler ve paralarla karşı karşıya gelinerek planlı bir çalışma başlamıştır. Birinde Koço ötekinde Dimitri adındaki iki İstanbul Rumu uzman olarak çalışıyor. Henüz bilemem bizim Süleymaniye pencerelelerini yapan İzzet ve Yusuf ustalar gibi büyük ~~sanatçı~~ ve ince sanat adamları, Türk kalfaları yok mudurki ve yine bunların yanında yetişmekte olan genç Rum çocuğunu görüyorum. Her halde besbelliki yoktur veya çok azdır. Ayasofyadan buraya gelen büyük çaptaki eski halıları Selimiyeye döşenmiş gördüm. Fakat, okadar fena yayılmış ve birbiri üstüne bindirilmişki üç beş sene sonra yamrı yumru konan bunlar tamamıyla yırtılacak veya havını atarak kıymetten düşecektir. Bunun gibi kuba belki İsfahan, Tebriz, Uşak eski İzmir, Horasan gibi yırtık bozuk

Umumî Müfettişliği

Hususî

fakat büyük parçalar bilgisiz ve düzensiz olarak şöyle böyle atıldığı gibi dürülü olarak bakımsız, naftalinsiz en az yüz parça da şurada ve burada cami köşelerinde kayyumlar elinde görülmüyor. Dedelerinden beri kayyumluğu devralan bu insanlara bir diyecek yok ise de artık teknik ve bilgi işi olan eski halıcılık dünyanın müzelerine ~~şarix~~ aşırma yolu ile gittiği için daha sıkı bir durum ve bir soral kurulmalıdır. Evkaf müdürünü dikkatli ve çalışkan buldum. Fakat, onun da eksinliği görülmüyor. Çünkü, bir çok halılar örücüleri eli ile tamirden geçmek ve bunları bir hazne malı gibi saklamak ve evkafımızın ve bu bakımdan da devletin varlığına mal etmek ve kıskanarak saklamak gerektir. Ben henüz bu durumu göremedim, ve bulamadım. Bunun için orada Türk ve Ermeni örücü ustalar vardır. Belki de sizin Türk ve İslam vakıflar müzesinde böyle uzmanlar vardır. Buraya gelmeli sınıflarına ayırmalı halıların tamir edilecek, onarılacak kısımları ayrılmalı. Adam olamayacaklar yine ayrılmalı. Yukarda demiştimki ~~ör~~ sahipsizlikten ziyade örgensizlikte buluyorum. Bunun için bizim birlikte kurduğumuz İzmir müzesini ve asarı atika muhipler cemiyetini ve onların bugünkü 9 - 10 yıllık varlığını ve temiz izerlerini buraya da yaslandırmak ve bu kurumu bütün bir başarıyı omuzlarına alan Türk Tarih Tetkik Cemiyetine bağlamak tek başına çıkar yoldur. Çünkü, bazı eski eserler vardırki bunları evkaf istemez. Kültür Bakanlığı alsın diyor. Fakat, kim alırsa alsın bunların dimdik durabilmesi ve tutunabilmesi için bir organ (örgen) lâzımdırki devlet bakımından, kültür bakımından ve evrensel, turizm bakımından bütün acuna kendi soysallığımızı ve bunun önemli varlıklarını ve anıtsal işlerini nasıl tuttuğumuzu ve nasıl yaşattığımızı göstermiş olalım. Kültür Bakanlığı ve Ekonomi Bakanlığı Turizme karşı büyük bir ilgi yaratacaktır, ve bu olmazsa bizden çok az zengin olan Roma ve Atina seyyahlarını uzaktan ve gazetelerden yalnız okumakla ve içimizi çekmekle kalacağız. Fakat, ben inanmışım ki bu durum artık kopmuş ve ileri harekete koyulmuştur. Bilirsinizki iki milyon liraya yakın

TRAKYA

Umumî Müfettişliği

4

Hususî

bir para ile İstanbul Edirne, Avrupa şosesi yapılıyor. Bu demektirki devlet yolu turist yolu olacak ve Edirne yani Türk bedizciliğinin kaynağı olan bu büyük şar turistlerin kendiliğinden uğrağı olacaktır. Bir iki yıl sonra kesinleşmiş olacak bu durum karşısında size yürek sızısı ile söylediğim Arasta, sokullu hamamı, Sinanın Rüstem Paşa hanı, ve buna henzer büyük eserleri şimdiki durumu ile mi göstereceğiz ? Atatürkün yarattığı yeni ülke ve onun üzerinde bin bir engeli kıran İsmet inönünün her yıl yeni bir plan üzerinde utkular yaratan büyük programı artık kültür alanının bize acısını çöktüren bu günki durumunu bir kaç yıl içinde bütün anlamıyla ve soysal bir yöneyde kurmuş ve kurtarmış olacaklardır. Atatürkün büyük davasına temelinden inanmış ve onun beşiğinde sallanmış, okulunda yetişmiş insanlar ne kadar mutlu ve ne kadar bahtlıdır:

Siz hasta olmasa idiniz Ege dolayında Türk Tarih Tetkik Cemiyetinin, Bayan Afet Başkanlığındaki ünlü gezisine takılmış bulunacaktınız. Adınız ve Ege dolayındaki hizmetleriniz, ~~XXXXXXXX~~ özveren çalışkanlığınız yerinde anılmıştır. Ne yazık ki siz Üstad Halil Ethem ve rahatsız bulunan T.T. Kurul Başkanı Bolu sayılavı Bay Cemil ~~XXXX~~ bu geziye bulunamamış ve yerlerinde bu yoksunluk anılmıştı. Benim T.T.Tetkik kuruluna takılmış bulunmaklığım bütün hayatım boyunca ödeyemeyeceğim bir minnet eseridir. Benim hem Anafartaları yakından görmekliğime o büyük kaynaktan yeni bir hız almaklığımıza, bildiğimiz ve yaşadığımız bir destanın yaratıcısına orada da yüz sürmeye vesile olmuş ~~XXXX~~ ve bunun hızı yedi gün sürmüştür.

Görüyorsunuzki benim dolgun bir iki saatim kafamı ve gönlümü işleten pek önemli bir konuyu bulmuş ve üzerinde bir kuyumcu gibi işlemiştir. Size sağlık esenlik diler gözle-
rinizden öperim.

Trakya Umum Müfettişi

K. D. D. D.

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Kişisel Arşivlerle İstanbul'da Bilim, Kültür ve Eğitim Tarihi

Aziz Ogan Koleksiyonu

OGNIST0300411